

ELAZIĞ TAPU MÜDÜRLÜĞÜ'NDEKİ TAPU KAYIT DEFTERLERİNİN HARPUT TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Yrd. Doç. Dr. Özcan TATAR*

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin ortaya çıkmasından sonraki dönemde, yerleşik hayata geçen insan guruplarının ziraî ve ticarî faaliyetleri sonucunda belirli bir birikim oluşmaya başlamıştır. Yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte oluşmaya başlayan idare etme-devlet fikrine paralel olarak, insanların elde ettikleri artı ürünün oluşan devlet yapısı tarafından vergilendirilmesi düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Elde edilen artı ürünün belli bir miktarının vergi olarak tahsili amacıyla devlet yapıları tarafından belirli dönemlerde genel çerçeveleri ile vergi oranları ve miktarları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla bugünkü teknik terimle “tahrir” olarak ifade edeceğimiz yöntem; antik Mısır, Hint, Çin, Mezopotamya medeniyetlerinde ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bu yöntem Roma, Bizans, Abbasi idareleri tarafından daha ileri seviyelere getirilmiş, Selçuklu Devleti idarecileri tarafından da uygulanmıştır.

I-OSMANLI DEVLETİ'NDE TAHRİR GELENEĞİ VE ÇİFTÇİ- NİN ARAZİ TASARRUFU

Osmanlı Devleti; kuruluş döneminden itibaren, eski devletlerin uyguladıkları sistemleri kendi içerisinde belirli bir potada mecz ederek dönemin şartları çerçevesinde bir idarî sistem oluşturmaya çalışmıştır. Bu nedenle ilk dönemlerden itibaren tahrir geleneği oluşturarak, idaresi altındaki bölgelerde yaşayan insanların miktarını, üretim çeşitlerini, bunlardan elde ettikleri ürünlerden ne oranda vergi alınacağını belirlemiştir. Bu amaçla belirli aralıklarla, tahrir eminleri aracılığıyla mahallinde tahrirler yaptırarak, elde edilen sonuçları tahrir defterleri denilen sistemli defterlere kaydet-tirmiştir.

İlk dönemlerde genel itibariyle arazi tahrirleri olarak görülen bu tahrirler 17. yüzyılda avarız tahrirleri haline dönüşmüştür. Arazi ile ilgili uygulamalar ise, çoğunlukla olarak 16. yüzyıldaki kayıtlar esas alınarak yürütülmeye çalışılmıştır. 17. ve 18. yüzyıllarda ise aralıklarla avarız ve cizye tahrirleri yapılmıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde, dünyadaki gelişmelere bağlı olarak

* Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü/ELAZIĞ

1830-31 yıllarında II. Mahmud döneminde nüfus sayımı yapılmıştır. Buna bağlı olarak sonrasındaki dönemlerde, ayrıntılı olarak, esnaf gurupları, medrese öğrencileri ve diğer gurupların ayrıntılı olarak tespit edilmesi yoluna gidilerek bu amaçla düzenli defterler tutulmaya başlanmıştır.

Klasik dönem Osmanlı Devleti uygulamasında, genel olarak toprak devletin malı olarak görülmüştür. Bu amaçla arazilerin çoğunluğu devlet arazisi yani “mirî arazi” olarak görülmüştür. Toprağın işlenmesi, ekilip biçilmesi ise çiftçiler aracılığı ile yapılmaktadır. Toprağın sahibi olan devlet ile çiftçi arasında ise, toprağı idare eden, artı ürünlerden vergilerini toplayan, düzeni sağlayan tımarlı sipahi, voyvoda, zaim gibi kişiler bulunmaktadır. Bu kişiler, toprağın işlenmesinden elde edilen ürünlerin vergilendirilmesi, toprağın çiftçiye belirli kanunlar çerçevesinde işlettirilmesinden sorumludurlar¹.

Çiftçi belirli şartlar dahilinde elindeki toprağı işlemekte ve kanunlar çerçevesinde vergisini vermektedir. Çiftçi işlemekte olduğu araziye belirli şartlar dahilinde ziraat yapmakla yükümlüdür. Zira toprağın mülkiyeti devlete ait olup, çiftçi sadece kiracı durumundadır. Çiftçi toprağı istediğı şekilde kullanım hakkına sahip değildir. Çiftçi ziraat yaptığı arazinin kullanım hakkını “tapu temessükü” adı verilen belge karşılığında kullanabilmektedir. Çiftçinin vefatı durumunda, ziraat yaptığı arazi, düşük orandaki tapu vergisi karşılığında erkek evladına geçebilmektedir. Erkek evladı olmadığı takdirde kız evladına veya başkasına, yeniden tapu tahsisi, yani kiralama yoluna gidilir ve belirli miktarda “tapu resmi” alınır.

Tanzimat'ın ilanından sonraki süreçte, pek çok alanda yeni uygulama ve düzenlemelere gidilmesine paralel olarak arazi düzeni hakkında da yeniliklere gidilmiştir. Zira bu alanda da bir çok aksaklıklar ortaya çıkmaya başlamış ve yer yer düzensizlikler kendini göstermiştir. İlk etapta öşür vergisi her türlü arazi için 1/10 oranında belirlenmiştir². Müteakibinde; 10 C.ahir 1261 (16 Haziran 1845) tarihinde çıkarılan bir kanun ile, “bundan böyle tapu senetlerinin Defterhane'den verilmeleri, matbu ve Defter emini'nin mührüyle mühürlenmiş olmaları” şartı getirilmiştir³. Bu usul

¹ Osmanlı Devleti'nde çiftçinin hukuki stasüsü ve ziraî ekonominin tabi olduğu kurallar ve kanunlar için şu çalışmada ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Ömer Lütfi BARKAN; **XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Ziraî Ekonominin Hukukî ve Malî Esasları Birinci Cilt Kanunlar**, İstanbul 1943.

² Ömer Lütfi BARKAN; “Türk Toprak Hukuku Tarihinde Tanzimat ve 1274 (1858) Tarihli Arazi Kanunnamesi”, **Tanzimat I**, İstanbul, 1999, s.354-355.

³ Ö.L. Barkan; **a.g.m.**, s.358-359.

büyük bir değişiklik ortaya çıkarmıştır. Zira, çiftçi önceki dönemlerde, mahallinde tımarlı sipahi veya voyvoda aracılığı ile tapu işlemlerini görmekte ve bunlardan aldığı bir temessük ile toprağı tasarruf etmekte idi.

II-1858 ARAZİ KANUNNAMESİ VE SONRASINDAKİ DÜZENLEMELER

Arazi tasarruf ile ilgili düzenlemelere bundan sonra da devam edilmiştir. Kısa bir süre sonra 5 C.ahir 1263 (21 Mayıs 1847) tarihinde çıkarılan “Tapu Hakkında İcra olunacak Nizamname” ile miri araziye ilişkin her türlü tasarruf işlemlerinin yapılması, defterlerin tutulması işleri ile Defterhane-i Hakani Eminliği’nde oluşturulan “Defterhane-i Amire Kalemî” yetkili kılınmıştır. Nizamnameye göre mahallinde tutulan kayıtlara ait defterlerin bir örneğinin merkeze gönderilmesi ve Defter-i Hakani Eminliği tarafından muhafaza edilen bu defterlere göre tuğralı tapu senetlerinin düzenlenerek mahalline gönderilip, mal sahiplerine verilmesi usulü uygulanmaya başlanmıştır⁴.

Belirtilen bu düzenlemelerin sonrasında 28 Şevval 1274 (11 Haziran 1858) tarihinde çıkarılan ve 132 maddeden oluşan “Arazi Kanunname-i Hümayunu” ile esaslı bir düzenleme yoluna gidilmiştir. Bu kanun ile birlikte arazi ve mülkiyete ilişkin işlemler hukuki düzenlemeleri yapılarak daha sağlam temeller üzerine yeniden inşa edilmiştir. 1858 tarihli arazi Kanunu ile araziler mülk, mirî, vakıf, mteruk ve mevat olmak üzere beş bölümde ele alınmıştır. İslam hukukuna aykırı düşmemek amacıyla devrin Şeyhülislamı ile de istişare edilerek, tüm arazi işlerine şamil olmak üzere oluşturulan bu Kanunname ile birliktelik sağlanmıştır⁵.

1847 yılından itibaren, tasarruf hakkı verilen kişilere ait taşınmazların kayıtları merkezde tutulmaya başlanmıştır. Bu kayıtların tutulmaya başlanması ile bugünkü tapu sicilinin temeli atılmıştır. Bu tarihten itibaren kaza meclisleri ve sancak meclisleri tarafından tapu ile ilgili işlemlere ait kayıtlar tutulup, tutanakları ile Defterhane’ye gönderilen bu defterlerin ikinci nüshaları 1934 yılına kadar merkezde arşivlenmeye devam etmiştir. Bu kayıtlarla ilgili olarak mahallinde alım, satım, ferağ, intikal vb, değişiklikler

⁴ **Osmanlı’dan Günümüze Tapu Arşiv**, Ankara, 2009, 2. Baskı, s.16-17; Ö.L. Barkan; **a.g.m.**, s.361.

⁵ **Osmanlı’dan Günümüze Tapu Arşiv**, s.17; Arazi Kanunnamesi’nin ayrıntılı olarak tahlili için Ö.L.Barkan’ın çalışmasının şu kısmına bakılabilir. Ö.L. Barkan; **a.g.m.**, s.369-401.

olursa bunlarla ilgili olarak tutanaklar düzenlenir ve Defterhane'ye gönderilerek buradaki kayıtlara işlenirdi⁶.

Önceki dönemlerde ortaya çıkan aksaklıklar göz önüne alınarak, 1858 Arazi Kanunnamesi'nden bir süre sonra 1860'lı yıllarda yeniden arazi tahriri yoluna gidilerek, her köydeki kişilerin tasarruf etmekte oldukları arazilerin tespiti ve tahriri yoluna gidilmiştir. Bu amaçla; kurulan bir komisyon tarafından, yer ve mevki adları belirtilerek, tasarrufta bulunan kişinin adının altına arazinin miktarı ve vereceği verginin miktarı ayrıntılı olarak yazılmıştır. Bu tespit ve tahrir işlemi sonrasında, elde edilen veriler her köy veya birkaç köyün bir araya getirilmesi sonucunda defter haline getirilip, komisyon üyeleri ve köy heyeti tarafından mühürlenerek muhafaza altına alınmıştır. Bu defterlere genel olarak "Arazi-i Atik Defteri" ismi verilmektedir⁷.

1288 (1872) yılında yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu tarihe kadar arazi ile ilgili işlemler ve tapu düzenlemesi işlemleri halkın başvurusu üzerine yapılmaktaydı. Bu uygulamanın yetersiz olduğu görülünce, bu işlemleri yapmakla görevli memurlar ile köy ihtiyar heyetlerinin beraberce taşınmaz malların başında inceleme yapmaları ve kayıtları deftere geçirmeleri şeklinde uygulama başlatılmıştır. Bu uygulamaya "yoklama usulü" defter tutma işlemi denir, Kayıtlar araziden faydalanan kişinin adına yapılır ve arazi ile ilgili bilgiler deftere aktarılırdı⁸.

Elazığ Tapu Müdürlüğü Arşivi'nde yaptığımız incelemeler sırasında 180 Cildi Elazığ'a, 18 Cildi de Harput Kazası'na ait olmak üzere 198 Cilt Osmanlıca Tapu Zabıt ve Kayıt Defteri'nin varlığı görülmüştür. Elazığ'a ait olan defterlerdeki kayıtlar; bugünkü Elazığ Merkez ilçe sınırlarındaki muhiti kapsamasının yanı sıra, Sivrice ve Keban ilçelerinin bir kısmını, Baskil ilçesinin tamamına yakınına kapsamaktadır. Buna ilave olarak kısa bir dönem için Mamuratülaziz Vilayeti Mamuratülaziz Kazası'na tabi olan Çüngüş'e ait kayıtlar da bu zabıt ve kayıt defterlerinde bulunmaktadır.

Elazığ'a ait olan defterlerin başlangıç tarihi Mart 1288 (1872) olarak görülmektedir. Osmanlıca olarak tutulan son kayıt ise Nisan 1929'dur. Bu

⁶ **Osmanlı'dan Günümüze Tapu Arşiv**, s.44.

⁷ Elazığ'a bağlı bulunan Keban, Maden ve Palu ilçeleri Tapu Arşivlerindeki incelemelerimizde, 1860'lı yıllarda tutulan Arazi-i Atik Defterlerinden birkaç tanesi tarafımızdan incelenmiştir. Elazığ Tapu Müdürlüğü'nde ise bu defterlerden herhangi birine rastlanmamıştır. Bu defterler muhtemelen önceki tarihlerde Ankara'ya nakledilmiş olmalıdır. Bu husustaki incelemelerimiz devam etmektedir.

⁸ **Osmanlı'dan Günümüze Tapu Arşiv**, s.46.

tarihten sonraki kayıtlar Latin harfleri ile tutulmuştur. Elazığ'a ait defterler içerisinde ilk döneme ait defterlerin önemli bir kısmı yoklama defteri şeklindedir. Bu çerçevede olmak üzere aralıklarla umumi yoklamaları yapıldığı tespit edilmiştir. Bu cümleden olmak üzere 1294 (1878) yılında Emlak Yoklaması yapılmıştır. Bu yoklama neticesinde elde edilen verilen 9 cildi kapsayacak büyüklükte olup, 31.-39. ciltler arasında kaydedilmiştir. Bunun müteakibinde ise 1297 (1881) yılında Arazi yoklaması yapılmıştır. Bu yoklama neticesinde elde edilen verilen 11 cildi kapsayacak büyüklükte olup, 50.-60. ciltler arasında kaydedilmiştir.

III-HARPUT'A AİT TAPU KAYIT DEFTERLERİ

Tarihin ilk dönemlerinden itibaren yerleşim yeri olan Harput; Urartu, Roma, Bizans, Sasani, Emevi ve Abbasi hakimiyetlerinden sonra Selçuklu hakimiyetine girmiş, Selçukluların zayıflamaya başlaması ile Artuklu hakimiyetine girmiştir. Bir dönemlik Anadolu Selçuklu hakimiyetinin sonrasında İlhanlı, Memluk, Dülkadirli, Akkoyunlu ve Safevi hakimiyetlerinden sonra 1515 tarihinden sonra Osmanlı hakimiyeti altına girmiştir. Osmanlı hakimiyeti döneminde 19. yüzyılın ortalarına kadar, Diyarbakır Eyaleti'ne tabi sancak veya kaza olarak idari sistem içerisinde yer almıştır. Tanzimat'tan sonraki düzenlemelere bağlı olarak, idari alanda yapılan düzenlemeler ile birlikte 1846 yılında Harput Eyaleti oluşturulmuştur⁹.

Yeni oluşturulan Harput Eyaleti'nin merkezi ilk dönemlerde Harput iken, ulaşımın zor olması ve kış şartlarının sert olması nedeniyle, bugünkü Elazığ'ın olduğu ovalık bölgeye, o zamanki adlandırma ile Mezraa'ya doğru inişler başlamıştır. Bu süreçte 1866 yılından itibaren inişler artmış ve idare merkezi Harput yerine, yeni oluşan Mezraa ve çevresi olmuştur. Aynı yıl içerisinde; dönemin Harput Valisi olan Ahmet İzzet Paşa, Harput Eyalet Meclisi'nde aldıracağı bir kararla Ağavat Mezraası adı verilen ovada oluşan şehrin ismini Padişah Abdülaziz'in ismine izafeten Mamüratü'l-aziz olarak değiştirilmesini uygun bulmuş ve bu teklif Meclis-i Vala'da görüşülerek tasdik görmüştür. 1867 yılı Ocak ayında da bu hususta irade çıkmıştır¹⁰.

1867 Vilayet Nizamnamesi'nin uygulanmasıyla birlikte, Mamüratülaziz Eyaleti ilga edilerek, Harput ve çevresi tekrar Diyarbakır Vilayeti'ne bağlı bir sancak haline getirilmiştir. Mamüratülaziz Sancağı 1875 yılında Diyar-

⁹ Ahmet AKSİN; **19. Yüzyılda Harput**, Elazığ 1999, s.60.

¹⁰ A. AKSİN; **a.g.e.**, s.72.

bakır Vilayeti'nden ayrılarak müstakil mutasarrıflık haline, 1879 yılından itibaren ise mutasarrıflıktan Vilayet haline getirilmiştir¹¹.

Mamuratülaziz Eyaleti'nin tekrar oluşturulması sonrasında bütün idarî birimler Mezraa olarak bilinen bölgede oluşmuştur. Bu dönemde Harput'ta 2. bir Belediye birimi oluşmasına rağmen, belediye dışındaki idari işlemler için ahali yeni oluşan Mezraa'ya gitmek zorunda kalmıştır. 1897-1313 tarihinde Harput'da 3. sınıf bir kaymakamlığın teşkili için, halkın teşebbüsü ve vilayet makamının inhası üzerine irade-i seniyyesi çıkmış ise de mali sebeplerden dolayı tehir edilmiştir. 1899-1315 tarihinde Harput'da 3. sınıf bir kaymakamlık teşkiline ikinci defa olarak irade-i seniyye çıkmıştır¹².

20 Ağustos 1899-7 Ağustos 1315'te ikinci defa sadır olan irade-i seniyye ile Harput, 41 köyü ile merkez ve 50 köyü ile Sarini nahiyesinden ibaret bir kaza olmuştur. İlk Kaymakamlığa da Çapanoğlu Şevki Bey atanmıştır¹³. 27 yıl ayrı bir kaza olarak idare edilen Harput Kazası, Elazığ merkezine 5 km mesafede yakın bulunması sebep gösterilerek 1926 yılında kaza teşkilatı lağvedilerek 43 köylü bir nahiyeye çevrilmiştir¹⁴.

Harput'un Kaza haline getirilmesini müteakip, Kaza bazında tutulan Tapu kayıtları için ayrı bir Tapu dairesi oluşturulmuş ve ayrı defterler tutulmaya başlanmıştır. Harput Kazası dahilinde tutulan defterler daha sonraki süreçte Elazığ Tapu Müdürlüğü'ne nakledilmiş ve bugün Elazığ Tapu Müdürlüğü Arşivi'ne muhafaza edilmektedir.

Elazığ Tapu Müdürlüğü Arşivi'ndeki çalışmalarımız sırasında 1315-1899 yılından başlamak üzere Harput'a ait 18 cilt Tapu Kayıt-Zabıt Defteri tespit edilmiştir. Bu defterlerin ciltlere göre tarihleri Tablo I'de gösterilmiştir.

Tablo I: Harput'a Ait Tapu Kayıt-Zabıt Defterleri

Cilt No	Tarihi	Düşünceler
1	Ağustos 1325- Mayıs 1326	Defter Dağınık
2	Haziran 1326-K.evvel 1327	

¹¹ A. AKSIN; **a.g.e.**, s.72.

¹² İshak SUNGUROĞLU; **Harput Collarında C.:1**, İstanbul, 1958, s.218.

¹³ İ. SUNGUROĞLU; **a.g.e.**, s.249-250.

¹⁴ İ. SUNGUROĞLU; **a.g.e.**, s.252.

3	K.sani 1327-Haziran 1329	
4	Temmuz 1329-K.evvel 1331	
5	K.sani 1331-Mayıs1334	
6	Haziran 1334-T.sani 1335	
7	K.evvel 1335-K.evvel 1339	
8	K.sani 1340- Mart 1926	
9	Mart 1926-Aralık 1929	Mayıs 1929'a kadar Osmanlıca
10	K.sani 1930-Şubat 1930	
11	Şubat 1930'un devamı	
12	Ağustos 1930-Nisan 1931	
13	Mayıs 1323	
14	1315, 1320	Defter dağılan defterlerden bazı parçaları içermektedir
15	s. 1-28 arası Temmuz 1319, s. 28-31 arası Temmuz 1323 94 kayıt, s. 32-41 arası Kanun-ı sani 1324	Dağınık
16	Mayıs 1316-Şubat1318	
17	Mart 1319-Ağustos 1322	
18	Eylül 1322-Temmuz 1325	

Tablodan da anlaşılacağı üzere; 1899-1315 tarihinde Harput'un ayrı bir kaza olmasından sonraki dönemde tapu ile ilgili kayıtlar Harput'ta tutulmaya başlanmıştır. Ancak Ağustos 1909-1325 tarihine kadar olan defterlerin bir kısmı dağınık durumda olup, 14. ciltten sonra verilmiştir. 1899'a ait kayıtların 1. Ciltten değil de 14. Ciltten itibaren başlamasının nedeni ise, bu tarihten 1909 yılına kadar olan defterlerin yanması sonrasında, tapu sahiplerinin ellerinde bulunan tapu senetlerine dayalı olarak yeniden kayıt yapılmasıdır. Bu kaydın hangi tarihte yapıldığı hususunda net bir bilgimiz bulunmamaktadır. Tabloda dikkati çeken bir diğer husus ise; 1926 yılında Harput nahiye haline getirilmesine rağmen, 1931 yılına kadar kayıtların Harput Kazası adı ile ayrı defter şeklinde tutulmasıdır.

Yukarıda belirttiğimiz defterlerde yaptığımız incelemeler sonucunda, bu dönemde Harput Kazası'na bağlı olan köylerin tespit edebildiklerimizin listeleri Tablo II'de verilmiştir.

Tablo II: 1899-1931 Arası Harput Kazası'na tabi köyler

Sıra No	Köy Adı	Sıra No	Köy Adı	Sıra No	Köy Adı
1	Adedi	19	Güneyçayırı	37	Mığı
2	Alaca	20	Hacıseyli	38	Müridi (Mürüdü)
3	Alibeğ	21	Hal	39	Nur Ali
4	Alpavut	22	Han İbrahimşah	40	Pancarlık
5	Aşvan	23	Hersenk	41	Pekinik
6	Avcılı (Avculu)	24	Hozik	42	Pelte
7	Balıbeğ	25	Hulvenk	43	Pirinçci
8	Birvan ¹⁵	26	Hoş	44	Poyraz
9	Cib	27	İlemil	45	Sarını
10	Çakıl	28	Kabasakal	46	Şimal-i Miyadin ¹⁶
11	Çömlek (Çölmek)	29	Karataş	47	Şüşnaz
12	Çötel	30	Karingit	48	Toraman
13	Dambüyük	31	Kıraç	49	Üngüzek
14	Danişmend	32	Koruk	50	Yedigöz
15	Dişidi	33	Körpe	51	Yılangeçiren
16	Erzürük	34	Körpınar	52	Zalını
17	Fatmalı	35	Kurtdere	53	Zarato
18	Göllübağ ¹⁷	36	Kürdemlik (Kürd Eminlik)	54	Zarik

¹⁵ C.:16, s.82, 1318 yılı

¹⁶ C.:18

¹⁷ C.:16, Şubat 1317

Yukarıdaki tabloya bakacak olursak; bu dönemdeki Harput Kazası'nın sınırları hemen hemen belirlenmiş olur. Buna göre; doğuda ve kuzeyde Murat Nehri'ne kadar olan kısım, güneyde bugünkü Elazığ'ın kuzey tarafında olan dağlar ve Kuzova'nın bir kısmı, batıda Çakmak tepesine kadar olan kısmı bu kazanın dahilinde sayabiliriz. Ancak bu sınırların daha da batısında yer alan Birvan'ın ve bugünkü Elazığ'ın güneyinde yer alan Şimal-i Miyadin'in sadece bir sayfada birkaç kayıt halinde yer almaları da dikkatimizi çeken bir husus olmuştur. Bunlara ilave olarak, kayıtlarda genel olarak mevki adı olarak kaydedilmiş olan Göllübağ'ın, karye (köy) olarak kaydedilmesi ayrı bir dikkat çekici husus olmuştur.

Belirttiğimiz bu köylere ilave olarak, Zabıt-Kayıt Defterleri'nde iki mezra ismi de tespit edilmiştir. Pekinik'e tabi olan Venk Mezraası ile Poyraz'a tabi Sino Mezraası kayıtlardan tespit edilmiştir.

Bunlara ilave olarak Harput Kazası'nın merkezinin çevresinde bulunan bağ ve bahçelerden oluşan mevkiler de Harput'un mahallelerine tabi olarak kaydedilmiştir. Mesela; Ortak Mahallesi'ne tabi Göllübağ Mevkii, Meydan Mahallesi'ne tabi Mürüdü Nahiyesi, Delüktaş Mevkii ve Büyük Eğin Mevkii, Ahi Musa Mahallesi'ne tabi Çato Pınarı Mevkii, Müderris Mahallesi'ne tabi Yukarı Sugözü Mevkii kayıtlarda dikkatimizi çeken hususlar olmuştur.

Verdiğimiz bu bilgiler neticesinde, Tapu Zabıt-Kayıt Defterleri tarih araştırmalarında belirli bir kaynak durumunda olduğu görülmüştür. Bu defterlerin incelenmesi neticesinde;

1-Kayıtların tutulduğu dönemde yaşayan kişilerin isimleri ve soy bağları belirli oranda tespit edilebilir.

2-Bu dönemdeki mevcut idarî birimlerin yapısı ve sınırlarının yanısıra, idari alandaki yerel değişiklikler tespit edilebilir.

3-Yerel zenginlik oranları ve daha sonradan ortaya çıkan geniş toprakları tek elde biriktirme hususunda ayrıntılı bilgiler elde edilebilir.

4-Harput tarihi açısından; şehrin mahalleleri ve sokakları, buralarda yaşayan insanların isim ve görevleri ayrıntılı olarak incelenebilir.

5-Bu defterler kullanılarak, günümüze kadar kullanılmakta olan mahalli yer isimleri, dağ, tepe, tarla ve bahçe adları ayrıntılı olarak çıkarılabilir.

6-Bu defterler aracılığıyla, o dönemde kullanılmakta olan evlerin vasıfları, sınırları ve fiyatları tespit edilebilir.

SONUÇ

İnsanlık tarihinin birikimlerinden birisi olan tahrir geleneği çerçevesinde Osmanlı Devleti'nde uygulanan tahrir sisteminin, 19. yüzyıla uzantısı olarak görebileceğimiz Tapu Kayıt sistemi günümüze tarih araştırmalarında başvurulabilecek kaynaklardan birisidir. Bu kayıt sistemi içerisinde tutulmuş olan ve tarihi bir yerleşim yeri olan Harput'a ait olan Tapu Kayıt-Zabıt Defterleri, Harput tarihi araştırmalarında yerel bir kaynak olarak kullanılabilir.

Elazığ Tapu Müdürlüğü'nde bulunan ve Harput'a ait olan 18 cilt Tapu Kayıt-Zabıt Defterleri ayrıntılı olarak incelendiği takdirde bu yerleşim yeri ve çevresindeki köyler açısından çok değerli bilgiler elde edilebilir.

KAYNAKÇA

Harput'a Ait **Tapu Zabıt Defterleri Cilt:1-18**.

AKSIN, Ahmet; **19. Yüzyılda Harput**, Elazığ, 1999.

BARKAN, Ömer Lütfi; **XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Ziraî Ekonominin Hukukî ve Malî Esasları Birinci Cilt Kanunlar**, İstanbul, 1943.

BARKAN, Ömer Lütfi; "Türk Toprak Hukuku Tarihinde Tanzimat ve 1274 (1858) Tarihli Arazi Kanunnamesi", **Tanzimat I**, İstanbul, 1999, s.321-421.

Osmanlı'dan Günümüze Tapu Arşiv, 2. Baskı, Ankara, 2009.

SUNGUROĞLU, İshak; **Harput Collarında C.:1**, İstanbul, 1958.